

ktera pa mora znotraj s plehom obita biti, če je lesena, jo ostri zobje veverčni kmalo prevrtajo.

Največi sovražnik veverici je žlahna kuna. Lesici le malokdaj v kremplje pride, tudi sivemu jastrobu in sovi navadno lahko peté odnese, drugači je pa z žlahno kuno. Ta grozoviti njeni sovražnik ravno tako dobro in urno pleza, kot veverica sama, sledi ji po deblih in vejah, po tleh in še celó v votline gré za njo. Kako strahovito pred njo beži preplašena veverica! skoči od vrhunca na vrhunec — kuna tudi, se zažene od veje na vejo — kuna gré za njo; zdaj ste obe na enem in istem vrhu, že se nam zdi, da je revna veverica zgubljena, da že sovražniku med zobmi trepetá — kar se veverica z najvišega vrha dalječ po zraku zažene, vse štiri noge od sebe moleče pade zdrava na tlá in jo na vso moč po tleh proč pobriše, da si varnišega zavetja poišče. Tega sicer kuna ne more storiti, ali vendar ji mnogokrat revna veverica v pest pride. Veliko večja nevarnost pa žuga mladičem, ki včasih še ljudem, sosebnim dečkom, v roke pridejo.

Veverci sovražnik je pa tudi človek, ne toliko v naših kakor v severnih krajih, kjer jih na tisuče polovijo, da dobijo lepe cenjene kože. Najlepše veverične kože pridejo iz Sibirije. Tudi dlako iz repov porabijo za dobre šopke (penzeljne); prav okusno je tudi nje lepo belo meso.

Nekdaj so mesu veveričnemu in možganom čudovite moči pripisovali; v nekterih krajih imajo še sedaj prazno vero, da možgani veverični, sožgani in v prah stolčeni, so dobro zdravilo za bolne konje.

Škodujejo veverice le tam, kjer jih je sila veliko, s tem namreč, da sadje obtrgujejo in obgrizujejo brstje; vendar ta škoda ni nikoli sila velika.

A. Zup.

Šolske reči.

Šole ljubljanske so se končale pretekli četrtek. Povedale bojo „Novice“ o šolskih letošnjih zadevah to in uno, kar so zvedile ali kar jim bo ta ali uni za javnost izročil.

Danes začnemo z ogovorom, s katerim se je v imenu gimnazijskih učencov ob daritvi šolskih daril poslovil od letošnjega šolskega leta prvak 8. razreda, občecenjeni gospod Umek (Okiški). Da ni čudo, da so pričujoči vsi, mladi in stari, katerim srce bije za domovino, močno ginjeni bili po krasnem govoru njegovem in da so mu živahni slava-klici doneli od vseh strani bolj kakor je morebiti marsikomu ljubo bilo, jim bo kazal govor sam, ki se je tako-le glasil:

Slovó od ljubljanske gimnazije.

Spisal in govoril A. Umek.

Kakor prikazni v naravi, tako so različni dnevi v človeškem življenji. Pridejo pa tudi trenutki, kateri nam srca bolj ginejo, kakor navadne vsakdanje dogodbe, prešinejo nas srečno ali nesrečno, žalostno ali veselo.

Nas, predragi mladenči! razgrevajo danes iskrice sladke radosti, ker slovesno in zmagovito sklepamo šolsko leto, ki se je z neznansko hitrostjo h koncu nagnilo. Preobilno zares mora biti naše veselje, ko se spominjamo dokaj trudapolnih ur, sedaj že srečno minulih. Čim več premaganih težav, tim viša radost, najviša tedaj tistim, kateri s šolskim letom sklepajo tudi dolgoletno vrsto gimnazijskega učenja. — Ker je meni zročena častna naloga, da pri današnji svečanosti govorim vpričo visoke gospode in slavnega zbora, naj se mi prijazno dovoli, da slovo jemaje od blagovitega ustava, ki je nas, dragi součenci! dobrotljivo in ljubeznjivo gojil do zadnjega leta, nekoliko pogledam na pot, ktero smo sedaj dokončali, potem pa omenim imenitne naloge, ktero nam daja prihodnost. Vidili bomo, kako velik in veličasten je vzrok, da se radujemo gledé minulega časa, ter da ponosno in srčno stopamo na pot, ki se nam ravno odpira!

Bili smo popotniki, dragi součenci! Sijala nam je ru-

mena zarja prve mladosti, kar se zbudi v nas hrepenenje, in šli smo po širokem svetu, toda ne po daljnih deželah, ne po nevarnem morji, ampak hodili smo od leta do leta po učilišču, po varnem in blagovitem modriškem zavetji. Pa vendar smo gledali v krasni tej panorami neizmerno veličastvo; skozi čisto steklo lepih znanstev so odgrinjali nam se čudeži neskončnega stvarjenja.

Vidili smo čudovito bogastvo v naravi, kar ga obsega naša zemlja, gledali nebeške zvezde v neizmerni velikosti in razvitje človeškega roda od zibeli njegove sém do današnjega dneva. Doneli so nam slavospevi trojanskih junakov, nabirali smo cvetlice po vrtu helenskem, in dosegale nas so vonjave od cvetja, kar je pognalo ga med bojnim hrumom rimljanskim.

Pa bolj kot zlato zvezdišče, bolj kot svitlo solnce, razgrevala nas je premodrost in vsemogočnost Stvarnikova. Kakor smo gledali zvezde v neizmerni velikosti, tako smo v veroznanskem nauku mnogo jasniše spoznavali trojedinega Boga veličastne lastnosti, katerim nima ne čas ne večnost prilike.

Od slavnega tega potovanja ostalo nam je mnogo podob najviše lepote na vedrem dušnem obzorji, mogočno povzdigajo mlade nam srca, ki se topijo v presladki radosti. Pa kakor v svitem solncu gledamo tudi tamne meglene pege, tako se med preobilno naše veselje mešajo tudi britki občutki. Ločite se od dragih součencov, končati najblažje veselice, to je grenko in srcu težavno. Toda srčnost veljá, premili tovarši! Nova srčnost navdá mornarja, ko zagleda južni križ jadraje v tuje dežele. Pogum tedaj naj srca podžiga tudi nam, ker stopamo pod novo obnebje više — možete veljave.

Radovedni smo gledali slavo dušne omike pri raznih narodih, oživela je davno že na južni, večerni strani. Kar nas iz zamišljenosti predramijo znani domači glasovi: Kakor bi Eho se spet prebudila iz trdega kamna, stopi k nam devica rajske lepote, ter z ljubeznjivim in sladkim nasmehom roko podá — Vila slovenska in reče: „Stoletja že čakam rešenja, ne zanemarjaj me dalje, bistra mladina! Poglej, široke so moje planjave, al malo je cvetja, urno na delo, da pride lepša spomlad!“

Glejte, dragi součenci! to je nova pot, po kateri imamo vprihodnje hoditi, pot neutrudljive delavnosti za domovino. Slovenska domovina nas je gojila do sedaj, njene so blage besede mečile nam srca, na njej smo iz dečkov zrastli mladenči. Pa zopet nas vabi v varno in mirno svoje zavetje; pogum tedaj, le brž se njej izročimo, njena sreča bo naša sreča, njena radost naša radost in njena slava naša slava!

Solnce pa, ktero nam mora na novi tej poti svetiti, je čista, stanovitna ljubezen, ktera se vkljub vsem viharjem ne dá pogasiti, marveč vstane gorka in močna na veke. Kar bomo mi sadili in sejali, to bo polival Gospod, nebeški blagoslov bo rosil na pokrajne slovenske; tega si smemo svesti biti, ako bomo pošteno in možko ravnali. — Zato sedaj, ko zapuščamo učilišče, ne moremo lepšega sklepa storiti, kakor da obljubimo, da bomo zvesti in vredni sinovi svete cerkve, države avstrijske in domovine slovenske. Upam, da ni nobenega med nami, kateri ne bi storil slovesne te obljube. Storimo tako, in Slava bo zopet slovela ter resnično živela v blagostanji naše zemlje, krasna in košata bo lipa slovenska in radosten narod pod njenim zavetjem! In ker je lastno človeku, da si prizadevlje stanoviten spomin ohraniti si na zemlji, povem vam, da s pravo domorodnostjo se doseže slavna neumrljivost. Dokler bo živel narod slovenski, živele bojo tudi imena mož domoljubnih; ž njimi bomo živeli tudi mi, ako jih vredno posnemamo. Tedaj srčno na delo, krepko nam bijejo srca, trudu pa venca ne bode manjkalo. Zato bo na veke veljalo nam geslo: Kri in blago za vero, cesarja in domovino!

Svesti si tako veličastnega poklica stopimo radostni

na novo pot, ter večno zvesti ostanemo premili nam domovini. Ljubili jo bomo, naj ostanemo v njenem krilu, ali naj nas pripelje osoda na tuje, slovenska zemlja in slovenskega naroda jezik bode nam vedno najdražji zaklad!

S tem velikodušnim sklepom tedaj se poslovimo od preblagih let, ktere smo preživeli v slavnem učilišču bele Ljubljane. Zlati ta čas nam ostane kot sladek spomin na prijetne dneve mladostne zarje, gledali ga bomo kakor zvezdni bliš na nebu, kateri se kaže še dolgo potem, ko zvezda sama že davno zgine v nevidne daljave. Spominu sladkost bo čas, Vi pa, prečastiti gospodje učeni! bote mu žarna bliščoba. S težkim srcem jemljemo danes slovó od Vas, preblagi gospodje! ker Vi ste se trudili za nas z ljubeznjivim potrpljenjem do zadnjega dneva, Vi ste darovali vse ure trudapolnega poklica naši sreči, ter nam razgrinjali krasni razgled na večletni poti. Za tolikanj blago djanje bomo Vam večno hvaležni, k slovesu pa kličemo globoko iz hvale vročega srca: Neumrljiva Vam hvala, Bog Vas obvaruj!

Najvišjo hvalo in slavo pa dajamo Tebi, dobrotljivi Bog! ki si nas ljubeznjivo vodil po blagi poti svete previdnosti svoje. Pri Tebi je zmaga in mir, Ti ljudstva povzdigaš do slave; ponižno Te prosimo, vodi nas milostljivo po poti, ktero bomo hodili, do sreče in pravega blagostanja!

Hvala presrečna tudi Tebi, veličastni junaški vladar! ki poleg neizmernih vladarskih skrbi velikodušno pospešaš omiko in vede. Bog Ti dodeli modrost, da osrečiš zročene ti narode, da bo Avstrija, čudo Božje v Evropi, slovela tudi vprihodnje in vedno slavila pravičnega in vernega cesarja Franca Jožefa I.!

Zahvala zadnjič vsem tistim, kateri so počastili današnjo svečanost, visokim cerkvenim in deželiskim gospodom, iskrenim prijatom šolske mladine.

Sedaj pa še zadnjo besedo v slovó:

Obvaruj Bog vas, ljubeznjive leta,
Mladostne zarje mili rajski kras;
Pomladi vaše cvet mi sad obeta,
Ki nezvenljiv ostane večni čas.
Obvaruj Bog vas, blagovitost vaša
Naj srečo, radost vedno mi donaša!

Ostani zdrava mi, Ljubljana bela,
Slovenske domovine krasni bliš,
Ki v varnem si zavetji me imela;
Želim ti, kar si blagega želiš,
Naj radostni glasovi ti donijo,
In sreče zvezde jasno ti gorijo!

Vi griči, trate s cvetjem nasajene,
Ob mestu ravno polje krog in krog,
Stezi, v prostih urah zaželjene,
Tud vam velja: Obvaruj zdaj vas Bog!
Na vek naj vam rosí nebeška mana,
Da srečna v sredi vaši bo Ljubljana!

In vi tovarši, zdravi! — Radovali
Smo skupaj se v ljubezni mnogo let.
Dan sije, zginil jutra svit je zali,
Pogumni se razidemo med svet.
Iz srca kličem vam med sjajnim krogom:
Hodite radostni in srečni, z Bogom! —

Jezikoslovni pomenki.

Še nekaj o imenih slovenskih krajev.

Spisal Fr. Levstik.

(Dalje.)

T's ni korenika, ampak: tisk (staroslov. tisk, ne: tisk, tudi ne: tisk); v besedi: stisnem izpada: k, primeri: prasnem. Samoglasnika: i, kadar stoji namestu nekdanjega: i, ne moremo vikšati na: u, ampak samo na: é (ě), oj, Mikl. lautl. 136. 137.; če pa stoji namestu nekdanjega: i, vikšamo ga na: u, av, morda tudi na: ov, Mikl. lautl. 145.; zato se iz korenike: tisk nikakor ne dobí: tuš.

Gospod pisatelj našteva dalje: „korenika: str, strniti = stran, štrana, šterk, strina, strok, struna.“

Gosp. pisateljjevo koreniko: str, kakoršno si on misli, moramo najprvo poslati v faltendorf, kjer uže mirno počivajo: gn, hn in pog. — Iz korenike: tr (brechen, reiben) imamo glagol I. vrste: tr-e-m, tar-e-m, glagol II. vrste: o-tr-no-ti nam. od-tr-no-ti (licht putzen, prav za prav: vom brennenden stoffe etwas abbrechen, abzwicken), glagol V. vrste: o-tir-a-ti (abwischen, trocken), Krel, Metelko 138.; po Dolenskem je: tirača, oti-rača (handtuch). Poleg prave oblike je pa jezik v V. vrsti naredil tudi napečno: otrinjati (licht putzen), ne iz korenike: tr, ampak naravnost iz II. vrste: otrnoti, kakor bi na pr. namestu: pripogibati kdo rekel: pripognjati, zato ker je v II. vrsti: pripognem. Organski bi mogla rasti oblika: otrinjati samo iz korenike: trn. Morda je zato osnoval govor neorgansko naredbo: otrinjati, ker bi jo rad bil ločil od glagola: otirati; ali pa, kar je še mnogo resnici podobnejše, ker več ni čutil, kaj prav za prav pomenja korenika v glagolu: otrnoti; po-tlej se je v tej nevednosti naredilo še: strnoti, stri-njati (vereinigen) itd.. Pisatelj glagol: strniti nima tedaj korenike: str, ampak: tr. Da se jezik sam časi res tako zmoti, ko mu zgine izpred oči ali pravi pomen stare korenike, ali pa tudi sama korenika, imamo več dokazov; tako na pr. pri glagolu: trohnéti (modern) ne iščimo korenike: trohn ali: trhn; skončni: n je prišel iz II. v III. vrsto; korenika je: trh, iz ktere potlej: troha, strhel obraz (eingefallenes gesicht, dolensk.) itd.; oblika: trohnéti je tedaj neorganska namestu prave: trohnoti. Napek smo dalje naredili iz korenike: grt, ktera ima v II. vrsti: ogrnem nam. ogrtnem (kakor. vrnem nam. vrtne), glagol V. vrste: ogrinjati, kjer bi se bilo nadjati oblike: ogračati, kakor: vračati iz: vrt, in res pre Istranci še govore: ogračati. — Korenike: str tedaj nima jezik dosti in malo ne? Gotovo jo ima, toda take ne, kakoršno si misli gosp. pisatelj, ali da povemo drugače: toliko besed ni tako pognala, kolikor in kakor se zdi njemu. Koreniko: str vidimo čisto v: str-n, pro-str-e-m; po-vikšano v: prostor, za-stor, stra-n, morda tudi v: stri-na (strsl. str̃n-ja), stru-na; beseda: strok bi utegnola stati na koreniki: strek, beseda: štrana je ptuja, kakor tudi: šterk, če ima gosp. pisatelj pred očmi nemški: strick; ali morda mu je v mislih: štrk (storch Murko) starosl. str̃k̃?

Dalje pravi gosp. pisatelj: „brs tedaj dvojno ali trojno koreniko v sebi zapopade: brs, brd in brc: da se tako loči od enojniši korenike: br; od prve pride: brsniti, brst, brusiti, brcati (br̃dzati); ravno tako tudi: brdo, brada, broditi, brod etc.; od druge pa: brati, briti itd. Gosp. pisavec (t. j., jaz) ne vé, da se s večkrat spreminja v d ali tudi v e in nasproti.“

Gospod pisavec vé, da tukaj nimamo ne dvojne, ne trojne, ampak šest raznih korenik: brs, brd, brk, br, bri, bred; podobne so si edino v tem, da imajo v začetku zvezana glasnika: b in r. — Iz korenike: brs je naredil jezik: brs-no-ti, bris-a-ti, brus itd.; iz korenike: brd je: brd-o, brs-t, brad-a itd.; iz kor.: brk imamo: brk-no-ti, brk-a-ti poleg: brc-a-ti itd., primeri: stég-no-ti, stég-a-ti poleg: stéz-a-ti; dvig-no-ti, dvig-a-ti poleg: po-dviz-a-ti; poklék-no-ti, kléc-a-ti; jék, jéc-a-ti itd.; iz kor.: bri (strsl. bri) je: bri-je-m, bri-v-ec itd.; iz kor.: bred (bred-e-m ich watte) imamo po glasovem zvikašanji: brod, brod-i-ti, kakor: nos-i-m iz: nes-e-m; voz (wagen), voz-i-m iz: vez-e-m (veho); plotiz: plet-e-m itd. Korenike: brc tedaj nima slovenščina; — v faltendorf! Da gospod pisatelju ni dovolj znano, kaj so korenike, vidimo tudi iz tega, ker jim pri-